

Jojo

To jojo jsem objevil náhodou den před Štědrým večerem, tak jak člověk na tyto dávno zapomenuté pozůstatky minulosti obvykle naráží, tedy při probírání neprozkoumaných papírů, které se v mém životě starého muže nahromadily. Zrovna jsem měl narozeny, tříasedmdesáté, a nejspíš mě přemohl záchvat *memento mori*. Většinu svých záležitostí jsem uspořádal už před lety, ale vždycky někde zbyde trocha toho nepořádku. Ten můj tvořilo šest starých plochých kartotéčních krabic zastrčených na horní polici šatníku ve zřídka používané ložnici pro hosty, na které jsem si obvykle ani nevzpomněl. Ale nyní, ačkoli jsem k tomu neměl žádný zvláštní důvod, se mi vtíraly do mysli s protivnou vytrvalostí. Měl bych jejich obsah projít a dokumenty buď správně zařadit, nebo zničit. Henry a Margaret, můj syn a snacha, budou jistě očekávat, že je já, ten nejpořádkumilovnější ze všech otců, po své smrti ušetřím dokonce i této drobné nepříjemnosti. Koneckonců jsem neměl nic jiného na práci. Čekal jsem se s baleným kufrem, až mě Margaret přijede vyzvednout a odveze mě na rodinné Vánoce, které bych mnohem raději strávil sám ve svém bytě v Temple, v srdci londýnské právnícké čtvrti. Vyzvednout. Jak je snadné začít si ve tříasedmdesáti připadat jako pouhý předmět, ne přímo vzácný, ale pravděpodobně křehký, který je třeba opatrně přemístit, svědomitě se o něj starat a stejně svědomitě ho vrátit zpátky. Nachystaný jsem byl příliš brzy, jako vždy-

ky. Do příjezdu vozu mi zbývaly ještě dobře dvě hodiny. Čas probrat to haraburdí.

Krabice, nadité a jedna s uvolněným víkem, byly pře-
vázané tenkým provázkem. Když jsem ho rozvázal a ote-
vřel první z nich, ovanul mě napůl zapomenutý nostalgický
pach starých listin. Odnesl jsem si krabici k posteli, posa-
dil se a začal se probírat nesourodou změtí papírů z doby,
kdy jsem studoval v internátní škole. Byla tam vysvědčení
a školní hodnocení – některé inkoustem napsané poznám-
ky už zažloutly, zatímco jiné vypadaly jako napsané včera –,
dopisy od rodičů, stále v tenkých obálkách s odtrženými
cizokrajnými známkami, které jsem rozdával sběratelům
mezi spolužáky, pár školních sešitů s výborně hodnocenými
eseji, jež jsem si nejspíš nechal, abych je mohl rodičům při
jejich další dovolené ukázat. Zvedl jsem jeden z nich a obje-
vil to jojo. Vypadalo přesně tak, jak jsem si je pamatoval,
zářivě červené, lesklé, příjemné do ruky a žádoucí. Prová-
zek byl úhledně ovinutý kolem středu, takže z něj byla vidět
jenom smyčka na konci, kterou se prostrkával prst. Ruka
se mi sevřela kolem hladkého dřeva. Jojo mi do ní přesně
padlo. Na omak bylo chladné, dokonce i pod mou dlaní, kte-
rá se dnes jen zřídka zahřeje. A s tím dotekem se začaly valit
zpátky vzpomínky. To sloveso je otřepané, ale přesné; valily
se jako vysoký příliv a unášely mě zpět do stejného dne před
šedesáti lety, do 23. prosince 1936, do dne vraždy.

Pobýval jsem v internátní škole v Surrey a jako obvyk-
le jsem měl strávit Vánoce u své ovdovělé babičky v jejím
malém sídle v západním Dorsetu. Cesta vlakem byla únav-
ná, muselo se dvakrát přestupovat a ve vsi nebylo nádraží,
takže pro mě obvykle posílala vlastní vůz s řidičem. Toho

roku to však bylo jinak. Ředitel si mě zavolal do pracovny a objasnil mi to.

„Dnes ráno mi volala vaše babička, Charlcourte. Její šofér prý onemocněl a nemůže vás vyzvednout. Proto jsem zařídil, že vás do Dorsetu odveze Carter mým soukromým vozem. Bude ale volný až po obědě, takže dorazíte později než obvykle. Lady Charlcourtová laskavě nabídla, že ho nechá v domě přespat. A pojedete s vámi pan Michaelmass. Lady Charlcourtová ho na Vánoce pozvala do sídla, ale o tom se vám už nepochybně v dopise zmínila.“

Nezmínila, ale nic jsem neřekl. Moje babička neměla ráda děti a mě snášela spíše z pocitu rodinné povinnosti – byl jsem koneckonců, stejně jako její jediný syn, nezbytný dědic – než z nějaké náklonnosti. Každé Vánoce se svědomitě snažila, abych byl v rozumných mezích spokojený a nedostal se do žádného maléru. Vždycky jsem obdržel přiměřené množství hraček vhodných pro můj věk a pohlaví, které kupoval její řidič na písemné doporučení mé matky, ale v sídle se nenabízel žádný smích, společnost vrstevníků, vánoční výzdoba či citová vřelost. Měl jsem podezření, že babička by daleko raději trávila Vánoce o samotě než ve společnosti znuděného, neposedného a špatně naladěného kluka. Nemám jí to za zlé. Nyní, když jsem dosáhl jejího věku, to cítím úplně stejně.

Zatímco jsem však zavíral dveře ředitelovy pracovny, srdce mi tížilo nepřátelství a znechucení. Copak ona o mně ani o škole vůbec nic neví? Copak si neuvědomila, že ty svátky budou dost nudné i bez pichlavých očí a jízlivých řečí Mizery Mikea? Byl to s přehledem ten nejméně oblíbený učitel v celé škole, pedantský, přehnaně přísný a se sklo-

nem k tomu druhu sžíravého sarkasmu, který je pro chlapce nesnesitelnější než křik a nadávky. Dneska vím, že to byl skvělý učitel. Právě díky Miserovi Mikeovi jsem zřejmě získal stipendium na soukromou školu. A možná právě kvůli tomu, a také proto, že Mizera Mike byl spolužák mého otce z Balliolu, ho babička nejspíš pozvala. Možná jí to dokonce otec navrhl v dopise. Méně mě překvapilo, že pan Michaelmass pozvání přijal. Pohodlí a vynikající jídlo v sídle pro něj musejí představovat vítanou změnu oproti spartánskému bydlení a školní vývařovně.

Cesta byla přesně tak nudná, jak jsem předpokládal. Když seděl za volantem starý Hastings, pouštěl mě na sedadlo vedle sebe a rozptyloval mě historkami z otcova dětství; jenže tentokrát jsem trčel vzadu s nemluvným panem Michaelmassem. Skleněná přepážka mezi námi a řidičem byla zavřená a já viděl jen zadní část tvrdého klobouku od uniformy, kterou musel Carter na ředitelův příkaz nosit vždycky, když plnil povinnosti šoféra, a jeho ruce v rukavicích na volantu.

Carter nebyl doopravdy zaměstnaný jako šofér, ale měl za úkol vozit ředitele, kdykoli jeho prestiž vyžadovala, aby se nechal vidět ve voze s řidičem. Po zbytek času byl Carter částečně správce a částečně údržbář. Jen žena, křehká osůbka s laskavou tváří, která pořád vypadala jako holčička, vedla jednu ze tří ubytoven pro studenty. Jeho syn Timmy ve škole studoval. Tohle podivné uspořádání jsem pochopil teprve později. Carter byl, jak jsem jednou zaslechl říkat jednoho z rodičů, „nanejvýš skvělý člověk“. Nikdy jsem se nedozvěděl, jaké osobní neštěstí způsobilo, že musel přijmout práci v naší škole. Ředitel získal služby

Cartera a jeho manželky Jacino, neboť jim nabídl ubytování a pro syna vzdělání zdarma. Nejspíš jim platil jen almužnu. Pokud to Carterovi vadilo, my hoši jsme se to nikdy nedozvěděli. Zvykli jsme si, že ho potkáváme v areálu, vysokého, bledého, tmavovlasého, a když neměl nic na práci, pořád si hrál s tím svým jojem. Ve třicátých letech to byla módní hračka a Carter s ní uměl spoustu pozoruhodných triků, které jsme my ostatní se svými joji sice trénovali, ale nikdy jsme je neovládli.

Timmy byl drobné, křehké, nervózní dítě. Sedával ve třídě úplně vzadu, zanedbávaný a přehlížený. Jeden ze spolužáků, ještě nehoráznější snob než my ostatní, prohlásil: „Nechápu, proč musíme ve třídě trpět toho hnusáka Timmyho. Kvůli tomu můj otec školné neplatí.“ Ale většině z nás to bylo lhostejné a v hodinách Mizery Mikea byl Timmy velmi užitečný, neboť od nás ostatních odvracel útoky jeho ostrého, jedovatého jazyka. Myslím, že v případě pana Michaelmasse ta krutost nesouvisela se snobstvím, a že si vlastně možná ani neuvědomoval, že se chová krutě. Prostě nedokázal snést představu, že plýtvá svými pedagogickými schopnostmi na chlapce, který nereaguje a kterému to moc nemyslí.

Ale během cesty jsem o ničem z toho nepřemýšlel. Seděl jsem co nejdál od pana Michaelmasse, v koutku u okýnka, a zaobíral jsem se fantazírováním plným pomsty a zoufalství. Můj společník dával přednost jízdě ve tmě, nejen v tichu, takže se ve voze nesvítilo. Já jsem si však s sebou vzal brožovanou knížku a tenkou baterku a zeptal jsem se ho, zda by ho nerušilo, kdybych si četl. Odpověděl: „Jen si klidně čtete, hochu,“ a zabořil se hlouběji do límce svého těžkého tvídového kabátu.